

Aftenposten, lørdag 12.12.92

Felles løft for verdiskaping og sysselsetting

Av statsminister Gro Harlem Brundtland

Igjen har vi opplevd hvor sårbare små land er når internasjonal økonomi og valutaforhold er i ulage. Den langvarige uroen på valutamarkedene i Europa førte torsdag til et nytt, sterkt press mot norske kroner og gjorde at det ikke lenger var forsvarlig å beholde kronas tilknytning til ECU.

Det var ikke forhold i norsk økonomi som var årsaken til at kronekursen måtte flyte. Norsk økonomi er solid. Vi har i flere år hatt lav pris- og kostnadsvekst. Vi har et relativt stort overskudd i utenriksøkonomien og sterke statsfinanser. Når det likevel ikke viste seg mulig å motstå presset mot den norske krona, viser det hvor sårbare små land med en utadvendt økonomi er.

Siden den norske krone ble knyttet til det europeiske valutasystemet EMS i september 1990, har det vært bred politisk enighet om fastkurspolitikken. Norge og andre små land er best tjent med et system med internasjonale ordninger for stabile valutakurser.

Vi må holde fast på en økonomisk politikk med lav pris- og kostnadsvekst, solid utenrikspolitikk og gode statsfinanser; det er forutsetningen for en sterk og stabil kronekurs. Men det som er skjedd, viser at det ikke er nok å holde orden i eget hus. Derfor må vi sammen med andre europeiske land arbeide aktivt for et bedre organisert økonomisk samarbeid i Europa som både kan gi større stabilitet og en bedre økonomisk utvikling i alle land.

Det vil ennå gå både uker og måneder før en med noen sikkerhet kan si hvilke virkninger en flytende kronekurs vil få. Det vil være sterkt avhengig av hva som skjer i andre land. Blant de 19 EF og EFTA-landene er det nå bare ni land som deltar i det organiserte valutasamarbeidet innenfor EMS. To av de fire store EF-landene står utenfor. Fordi også andre lands valutaer er utsatt for press, er det usikkert hva virkningen av flytende

kronekurs vil bli.

Dersom det blir en noe lavere kronekurs vil det bidra til å bedre norsk næringslivs arbeidsvilkår. Det er likevel behov for de tiltak Regjeringen har lagt fram. Sysselsettingsutvalget la i sin innstilling til grunn av næringslivet måtte bedre sin konkurranseevne med 10% de kommende fem årene, hvis vi skal gjenreise den fulle sysselsetting. Norsk næringsliv har fortsatt et kostnadsnivå som er betydelig høyere enn i andre land, og det er denne forskjellen vi må jevne ut.

Arbeidet med å bedre rammevilkårene for næringslivet har vært en av de viktigste oppgavene siden den økonomiske krisen i 1986. Det har vært samarbeidet med fagbevegelsen om nøkterne lønnsoppgjør, som har gitt lav prisstigning og bedret konkurranseevne. Innsatsen i forskning og utdanning er økt kraftig. Skattesystemet er lagt om; ikke bare for å få til en bedre fordeling, men også for å gi bedre bruk av ressursene og et bedre fundament for langsiktig vekst i næringslivet. Investeringene i veier, jernbane, miljøforbedringer og andre infrastrukturtiltak er økt betydelig. Denne linjen føres videre i neste års statsbudsjett.

Tiltakene Regjeringen nå har foreslått gir næringslivet lettelser på tilsammen 5 1/2 milliarder kroner. Det skjer gjennom en generell lette i arbeidsgiveravgiften, kombinert med spesielle tiltak overfor skogsindustrien, verftene og den kraftbrukende industri. Det er beregnet at tiltakene vil kunne bedre evnen til å konkurrere med 2 prosent. Med en lavere kronekurs kan forbedringen bli større. Det betyr en ytterligere styrking av mulighetene for å øke verdiskapningen og sysselsettingen i det private næringslivet.

I diskusjonen om tiltakene er det blitt mye fokusert på enkeltdeler i opplegget, mens helheten og begrunnelsen for forslagene kommer i bakgrunnen. Det er ikke underlig at folk er opptatt av hvordan de enkelte forslag virker inn på deres egen situasjon. Men i blant kan en da miste oversikt over bakgrunnen, begrunnelsen og målene med slike tiltak, og det kan føre galt



avsted.

Vi må ikke nå miste av syne at tiltakene skal trygge arbeidsplassene og bedre mulighetene for nye. Heller ikke må vi overse at tiltakene utgjør en helhet. Det løftet vi nå må ta for norske bedrifter og arbeidsplasser, må vi selv bære. Kostnadene må bæres av oss alle, og byrdene må fordeles på en solidarisk måte. Derfor er økningen i toppskattens øverste trinn et viktig element i denne helheten, det betyr at de med høyest inntekt må bære de største byrdene. Like viktig er det å redusere prisene på melk og melkeprodukter gjennom subsidier og som etterhvert eventuelt kan avløses av en lavere moms på slike varer.

Aftenpostens lederskribent mente forrige lørdag at "Politikere lider av hukommelsessvikt" og advarte mot å øke toppskatten fordi det rokket ved ordninger som "gjelder tilliten til gjennomdrøftede, balanserte og iverksatte ordninger som griper avgjørende inn i folkets forhold til husholdningskassen over tid". Regjeringen er også opptatt av endringene ikke skjer vilkårlig. Men når næringslivet skal få lettelser i sine arbeidsvilkår, er det noen som må betale for dem. I det virkelige liv kan det ikke bli annerledes enn at vi alle må bidra etter evne. Da er det bare rett og rimelig at de som tjener mest også bør kunne ta noe mer av byrdene enn andre. Økningen i toppskatten og subsidier på melk og melkeprodukter bidrar til en slik rettferdige fordelingen.

Det er heller ikke slik at de partier som advarer mot å bruke skatt og avgifter for å dekke inn lettelser for næringslivet, ikke vil gripe inn overfor "husholdningskassen". De vil bare gjøre det på en annen måte enn Regjeringen.

Høyre og Fremskrittspartiet vil "betale" den lavere arbeidsgiveravgiften med omfattende nedskjæringer i offentlige utgifter isteden for å øke momsen. Men ser vi nærmere på deres konkrete forslag, så er det åpenbart at de vil ramme arbeidstakerne hardere og mer urettferdig enn en økt moms, som vi alle må betale. Det vil dreie seg om kutt i sykelønnsordningen og andre sosiale rettigheter. De vil stramme inn på kommuneøkonomi og

arbeidsmarkedstiltak, noe som vil svekke sysselsettingen.

Like alvorlig er det at et slikt opplegg vil rive grunnlaget vekk for et nødvendig samarbeide om inntektspolitikken framover. Da vil det vi vinner for bedriftene gjennom lavere arbeidsgiveravgift fort bli borte i nye lønns- og prisøkninger.

For Arbeiderpartiet og Regjeringen er det klart at vi bare kan videreføre lav kostnadsvekst gjennom et nært og tillitsfullt samarbeid med organisasjonene i arbeidslivet, bygd på respekt for de rettigheter og det avtaleverk som er utviklet gjennom årtiers arbeid. Dette er kjernen i en realistisk strategi for økt sysselsetting både på kort og lang sikt.

Landsorganisasjonen og Næringslivets Hovedorganisasjon har begge støttet hovedtrekkene i tiltakene. Nå er det opp til partiene på Stortinget og vise det ansvar situasjonen krever. Det vi minst av alt trenger, er å skape tvil og uro om helt nødvendige tiltak for næringsliv og sysselsetting i alle deler av landet.

Med de tiltakene vi har foreslått, holder vi fast på den solidariske linjen. Alle må etter evne være med å ta et tak for å trygge og å skape nye arbeidsplasser. Og det er nødvendig for å sikre oss at vi har levedyktige og konkurransekraftige bedrifter i alle deler av landet. I lengden er jeg overbevist om at det er det folk - både i byene og i distriktene - nå venter av oss.